

Πολιτικές, Κοινωνικές και Οικονομικές Επιλογές και Πρακτικές και η Συμμετοχή τους στα Μεγέθη των Δασικών Πυρκαγιών σε Περιφερειακό

Επίπεδο.

Μια Ολοκληρωμένη Τηλεπισκοπική Προσέγγιση στην Αττική.

Δ.Ρόκος

Καθηγητής Ε.Μ.Π.

Ο ιδιόμορφος τρόπος ανάπτυξης και εξέλιξης του Ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού από την Επανάσταση του 1821 και μετά, καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό, (ίσως και το μέγιστο βαθμό), από την σχεδόν μυθική αξία (οικονομική, πολιτική, κοινωνική και αναπτυξιακή γενικότερα), που αποδόθηκε στην Ελλάδα, από το κράτος, την κοινωνία και τους πολίτες στην γη και μάλιστα στην ιδιοκτησία στη γη.

Έτσι η δημόσια γη (οι εθνικές γαίες) στην Ελλάδα αποτέλεσε ιστορικά τη μόνη, σταθερή και υπαρκτή Εθνική περιουσία, (και όχι μέσο παραγωγής) και έτσι είχε αντικειμενικά σε μεγάλο βαθμό την τύχη κάθε περιουσίας.

(α) Σφετερίστηκε κατά το μέγιστο μέρος της από τους ισχυρούς, αποτελέσσε κίνητρο αλλά και υλική βάση του αγωνιζόμενου έθνους το 1821, χρησιμοποιήθηκε ως χρήμα με το Νόμο της 7.5.1822 (1-1,5 στρέμμα κάθε μήνα, αναδρομικά απ' την ημέρα κατάταξης κάθε στρατιώτη), τάχθηκε θεωρητικά και ατελέσφορα ως διανεμητέα, τόσο στους αγωνιστές της επανάστασης με το Ψήφισμα ΙΑ της 8.4.1827 και το Κ της 5.5.1827 της Γ'Εθνικής Συνέλευσης της Τροιζήνας, αλλά και με το Ε'Ψήφισμα της 29.7.1829 της Δ'Εθνικής Συνέλευσης του Αργους, όσο και αργότερα (Ψήφισμα Ι της 8.2.1832) στις χήρες, τα ορφανά και τα θύματα του αγώνα, δημοπρατήθηκε (Νόμος Προικοδότησης 1835 και ΒΔ της 24.6.1843 από τον οποίο επωφελήθηκαν 9.133 γαιοκτήμονες με την αγορά 145.088 στρεμμάτων Εθνικών Γαιών), μισθώθηκε με γαιόμορο 30% και αργότερα 25% της σοδειάς

(10.000.000 στρ. που πέρασαν έτσι στους γαιοκτήμονες), καταπατήθηκε, ή οικειοποιήθηκε απ' τους παληούς κοτζαμπάσηδες και τους εμπόρους του εξωτερικού, περίπου η μισή έκταση των Εθνικών γαιών, με αξιοποίηση των αντιφάσεων των σχετικών νόμων, ή και των συγκεκριμένων προμελετημένων ευνοιών τους, κατακερματίστηκε και διανεμήθηκε στους ακτήμονες, πρόσφυγες κ.λ.π. με το σταγονόμετρο, συνήθως μόνο μετά καταστροφικά γεγονότα και με βάση το δόγμα: "όχι τόσο μεγάλος κλήρος, ώστε να γίνεται ο αγρότης ανεξάρτητος απ' την κρατική εξουσία και αυτοδύναμος παραγωγός και ελεύθερος πολίτης, ούτε όμως και τόσο μικρός, ώστε να εξελίσσεται σε κοινωνικό επαναστάτη" και εξακολούθησε στη συνέχεια κληρονομικά να πολυτεμαχίζεται και να αποπαραγωγικοποιείται, αλλά και να αλλάζει βίαια χρήση στο βωμό μιας ασυντόνιστης προγραμματίστης και εν πολλοίς αυθαίρετης οικοδομικής έκρηξης. (Ρόκος, Δ. 1984).

- (β) αποτέλεσε αντικείμενο δόλιας καταπάτησης ιδιοποίησης και εκμετάλλευσης, από κερδοσκόπους, εμπόρους γης, οι οποίοι, αξιοποιώντας τις αργές και ατέρμονες γραφειοκρατικές διαδικασίες και την έλλειψη επαρκούς ή σαφούς νομοθεσίας και πολιτικής βούλησης των εκάστοτε κυβερνήσεων, αλλά και του Εθνικού Κτηματολογίου, προέβαιναν συστηματικά σε αποψιλώσεις δημόσιων δασών και δασικών εκτάσεων (και μέσω πυρκαϊών), προκειμένου να ικανοποιήσουν την τεράστια ζήτηση αστικής και περιαστικής γης ως πεδίου πρώτης ή δεύτερης κατοικίας. Γιατί τα κύματα αγροτικού πληθυσμού και επαρχιωτών που συγκεντρωνόταν στα μεγάλα αστικά κέντρα και ιδιαίτερα στην Αττική για να λύσουν προβλήματα απασχόλησης, ασφάλειας, υγείας και εκπαίδευσης και "να ζήσουν καλύτερα" απ' ότι στα χωριά τους (Ρόκος, Δ. 1981), αλλά και η ανερχόμενη μικροαστική τάξη αντίστοιχα, είχαν αδήριτη ανάγκη τεράστιων εκτάσεων αστικής, περιαστικής και παράκτιας γης.
- Οι ευθύνες του κράτους και των εκάστοτε κυβερνήσεων και αντιπολιτεύσεων, για το συγκεντρωτικό, (οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά και πολιτισμικά)

κράτος "των Αθηνών", (όπως εύστοχα χαρακτηρίζεται από πολλούς η Ελλάδα) και για την μη λήψη συστηματικών, δραστικών και αποτελεσματικών θεσμικών και άλλων αναπτυξιακών κ.τ.λ. μέτρων ουσιαστικής αποκέντρωσης και περιφερειακής ανάπτυξης, είναι σημαντικότερες και το πολιτικό σύστημα εκλογικής πελατείας των κομμάτων, αν δεν ενθάρρυνε, τουλάχιστον ανέχθηκε και συντήρησε τη δράση των καταπατητών.

Και αυτό, γιατί, νομιμοποιώντας συχνά παραμονές εκλογών τις συνέπειές της, (αυθαίρετη παράνομη δόμηση σε δασικές κυρίως εκτάσεις και δάση, που από κακόβουλα ή μη, τυχαία και "τυχαία" αίτια, κάηκαν ή αποψιλώθηκαν ή άλλαξαν βίαια και παράνομα χρήση γης, μετατρέπόμενα προοδευτικά, σε βοσκότοπους, καλλιεργήσιμες εκτάσεις, αγροτεμάχια και τέλος οικόπεδα πρώτης ή δεύτερης κατοικίας), έδιναν εμμέσως πλην σαφώς το μήνυμα ανοχής και επιβράβευσης παρόμοιων στάσεων και συμπεριφορών, τόσο από τους καταπατητές, όσο και από τους στην πράξη, (έστω και αθέλητα), "συνενόχους" τους, τους αγοραστές μ' άλλα λόγια της παράνομα ιδιοποιημένης καμένης δημόσιας δασικής γης.

- (γ) αποτέλεσε, ακόμη η δημόσια γη, πεδίο ικανοποίησης πρωτογενών αναγκών στέγασης, απασχόλησης και ζωής πολιτών (και κοινωνικών ομάδων), οι οποίοι, μετά από μια εθνική καταστροφή (Μικρασιατική καταστροφή, δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, κατοχή και εμφύλιος πόλεμος), ή φυσικές καταστροφές, (πλημμύρες, σεισμοί, πυρκαγιές κ.τ.λ.) και με την υποστήριξη ή την ανοχή του κράτους, επιχείρησαν να δώσουν αυτόνομες λύσεις στα σχετικά τους προβλήματα, δημιουργώντας αυθαίρετους οικισμούς, νέους βοσκότοπους, νέες καλλιεργήσιμες γαίες, περιοχές παράνομης υλοτομίας και νέα βιοτεχνικά/επαγγελματικά γήπεδα σε καμένες δημόσιες δασικές εκτάσεις,
- (δ) λειτούργησε ως υλική βάση άσκησης πολιτικής γης, (αλλά και κομματικής πολιτικής των εκάστοτε κυβερνήσεων ιδίως στις δεκαετίες '50, '60), με την παραχώρηση ή την ανοχή παραχώρησης εκτάσεών της από το κράτος, τόσο σε γνήσιους οικοπεδικούς και οικοδομικούς συνεταιρισμούς (υπαλλήλων

υπουργείων, τραπεζών, επαγγελματιών, στρατιωτικών, εργαζομένων κ.τ.λ.), όσο και σε συνεταιρισμούς "βιτρίνες", απατεώνων καταπατητών, οι οποίοι κρυβόταν συνήθως πίσω από ποικίλης ποιότητας "νόμιμα" σωματεία και ενώσεις ενδιαφερομένων, τα μέλη των οποίων στη συνέχεια δρούσαν ως ομάδες κοινωνικής πίεσης προς τα κόμματα, για προώθηση προνομιακών ή χαρακτηριστικών ρυθμίσεων ένταξης στο σχέδιο πόλης και νομιμοποίησης παράνομων αυθαίρετων κτισμάτων στις καμένες, τέως δασικές δημόσιες εκτάσεις, οι οποίες είχαν (ή όχι) εν τω μεταξύ αποχαρακτηρισθεί και μετατραπεί σε ιδιόκτητη ιδιωτική αγροτική ή αστική γη.

Με βάση τα παραπάνω, οι δασικές πυρκαγιές συνδέονται με τον ένα ή άλλο τρόπο με συγκεκριμένες σαφείς, (αλλά και όχι πάντα τόσο σαφείς και αποδεδειγμένες), πράξεις, ενέργειες, παραλείψεις, επιλογές και δραστηριότητες πολιτικού, κοινωνικού και οικονομικού χαρακτήρα.

Τα δε αίτιά τους, (τυχαία, από αμέλεια, από πρόθεση και τα άγνωστα απ' αυτά), θα μπορούσαν ίσως να τεκμηριωθούν, (κατά κατηγορίες, πυρκαγιές, χρονολογίες έναρξής τους και σχέσης με το ευρύτερο περιβάλλον τους), όχι μόνο με και από την αστυνομική, διοικητική ή και δικαστική διερεύνησή τους, αλλά και μέσα από τη δημιουργία ενός μοντέλου ολοκληρωμένης, διεπιστημονικής και διαλεκτικής προσέγγισης των στοιχείων, (χρονικών, χωρικών, ποιοτικών και μετρητικών), τα οποία συγκροτούν τη φυσική και την κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα της υπό έρευνα περιοχής, των πολυδιάστατων σχέσεων, αλληλεξαρτήσεων και

αλληλεπιδράσεών τους και των τάσεων μεταβολής τους δια μέσου του χρόνου την συγκεκριμένη ιστορική περίοδο.

Επειδή η Αττική συγκεντρώνει τον μισό περίπου πληθυσμό της χώρας και παρουσιάζει τη μέγιστη δυνατή ποικιλία πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών μεγεθών, δράσεων, δραστηριοτήτων και γεγονότων τα οποία τελούνται με ραγδαίους έως και καταγιστικούς ενίοτε ρυθμούς και εντάσεις, σ' ένα πολύμορφο μητροπολιτικό, βιομηχανικό, βιοτεχνικό, κ.τ.λ. περιβάλλον, διαφορετικών ιδιοκτησιακών καθεστώτων, ποιοτήτων, χρήσεων και αξιών γης, το μοντέλο αυτό μπορεί να λάβει υπ' όψη του τις ειδικότερες συγκεκριμένες συνθήκες και πρότυπα της φυσικής και της κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας, π.χ. ως προς τις περιοχές των δασαρχείων της Αττικής, στις οποίες τα διευκρινισμένα αίτια δασικών πυρκαγιών αναδεικνύονται και πιστοποιούνται ως προς την εμφάνιση και το "βάρος" τους σύμφωνα με τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά αυτών των συνθηκών και προτύπων.

Έτσι π.χ. σύμφωνα με τα παραπάνω για την περίοδο 1985-1992, με βάση τα στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος, στις περιοχές ευθύνης των Δασαρχείων Πάρνηθας, Πειραιώς, Πεντέλης, Λαυρίου και Πόρου δεν έχουμε (και λογικά), καμιά δασική πυρκαγιά από βολή στρατού, (τυχαίο αίτιο), ενώ έχουμε επτά στο Δασαρχείο Αιγάλεω και από μια στα Δασαρχεία Καπανδριτίου και Μεγάρων (9 συνολικά).

Για την ίδια περίοδο οι πυρκαγιές (από αμέλεια) που προκλήθηκαν π.χ. από κάψιμο απορριμμάτων (40 συνολικά), παρουσιάζουν μια λογική κατανομή κατά περιοχές ευθύνης των Δασαρχείων:

Αιγάλεω 5	Πάρνηθας 5
Καπανδριτίου 7	Πειραιώς 2
Λαυρίου 6	Πεντέλης 8
Μεγάρων 3	Πόρου 4

όπως επίσης και οι διαπιστωμένοι κακόβουλοι εμπρησμοί (85 συνολικά):

Αιγάλεω 8	Πάρνηθας 15
-----------	-------------

Καπανδριτίου 12 Πειραιώς 12

Λαυρίου 3 Πεντέλης 5

Μεγάρων 14 Πόρου 16

Από το 1985 ως το 1992 όμως είχαν γνωστά αίτια, μόνο:

70	στις	170	πυρκαγιές	στην	περιοχή	του	Δασαρχείου	Αιγάλεω
32	στις	79	πυρκαγιές	στην	περιοχή	του	Δασαρχείου	Καπανδριτίου
42	στις	65	πυρκαγιές	στην	περιοχή	του	Δασαρχείου	Λαυρίου
14	στις	77	πυρκαγιές	στην	περιοχή	του	Δασαρχείου	Μεγάρων
30	στις	62	πυρκαγιές	στην	περιοχή	του	Δασαρχείου	Πάρνηθας
21	στις	49	πυρκαγιές	στην	περιοχή	του	Δασαρχείου	Πεντέλης και
5	στις	40	πυρκαγιές	στην	περιοχή	του	Δασαρχείου	Πόρου

και ενώ, οι αγνώστων αιτίων, πολύ περισσότερες δασικές πυρκαγιές, εκτιμούμε ότι δύσκολα θα μπορούσαν με αξιοπιστία να κατανεμηθούν αναλογικά σε όλες τις κατηγορίες και υποκατηγορίες:

1. των τυχαίων, (φυσικών και τεχνητών),
2. των από αμέλεια,
3. των από πρόθεση,
4. των με ευθύνη ατόμων μειωμένης αντίληψης και
5. άλλων γνωστών αιτίων,

θα μπορούσαμε βάσιμα να υποστηρίξουμε, ότι η ανάλυση των συγκεκριμένων κυρίαρχων χαρακτηριστικών, των κοινωνικοοικονομικών και πολιτικών προτύπων και συνθηκών της περιοχής της Αττικής είναι δυνατόν να συμβάλει με περισσότερη αξιοπιστία στην απόδοσή τους στα περισσότερα εύλογα αντίστοιχα αίτια.

Ετσι η πιθανότητα κακόβουλων εμπρησμών (με πρόθεση να διαμορφωθούν οι προϋποθέσεις παράνομης αυθαίρετης δόμησης), ή εμπρησμών, οι οποίοι ανεξάρτητα από προθέσεις ή αίτια, έχουν ως αντικειμενικό αποτέλεσμα, (λόγω π.χ. της χρήσης γης, του ιδιοκτησιακού καθεστώτος και της πολυδιάστατης ποιότητας της ευρύτερης περιοχής στην οποία συνήθως συμβαίνουν), την έναρξη εμφάνισης, ή την επίταση,

φαινομένων παράνομης αυθαίρετης δόμησης σε πρώην δάση ή δασικές περιοχές (παρά τις υποτίθεται υποχρεωτικές νομικά αναδασώσεις τους)

ΦΑΙΝΕΤΑΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΙΣΧΥΡΟΤΕΡΗ:

- (α) χρονικά : τα έτη πολιτικών εκλογών,
τις περιόδους πολιτικών αναταραχών,
τις περιόδους διαρθρωτικών αλλαγών,
τις περιόδους εθνικών καταστροφών,
τις περιόδους προσδοκιών ρύθμισης εκκρεμοτήτων,
- (β) χωρικά : (ως προς το ιδιοκτησιακό καθεστώς) :
σε δημόσιες δασικές εκτάσεις,
σε ιδιωτικές δασικές εκτάσεις,
σε δημόσια δάση,
σε ιδιωτικά δάση,
σε διακατεχόμενες και αμφισβητούμενης ιδιοκτησίας περιοχές,
σε περιοχές παλαιών τσιφλικιών,
σε περιοχές ιδιοκτησίας της εκκλησίας,
σε γειτνιάζουσες, προς τις παραπάνω περιοχές,
σε δασικές εκτάσεις οι οποίες φέρονται ως ιδιόκτητες από οικοπεδικούς ή οικοδομικούς συνεταιρισμούς ή γειτνιάζουν μ' αυτές.
- (γ) χωρικά : (ως προς τις Χρήσεις Γης) :
σε δασικές εκτάσεις,
σε δάση,
σε αγροτικές περιοχές γειτνιάζουσες με δασικές εκτάσεις και δάση, οι οποίες προοδευτικά εγκαταλείπονται ή παύουν να καλλιεργούνται,

σε βοσκότοπους που γειτνιάζουν με δασικές εκτάσεις και δάση,

σε παρόδιες περιοχές που γειτνιάζουν με δασικές εκτάσεις και δάση,

(δ) χωρικά : (ως προς το πολεοδομικό καθεστώς) :

σε εκτάσεις επέκτασης των περιοχών πρώτης και δεύτερης κατοικίας για τις οποίες υπάρχει αντίρρηση (ή επιφύλαξη) των ΟΤΑ, των δασαρχείων, ή του

Υπουργείου Γεωργίας,

σε εκτάσεις πιθανής ή προσδοκώμενης επέκτασης των περιοχών πρώτης κατοικίας,

σε εκτάσεις πιθανής ή προσδοκώμενης επέκτασης των περιοχών δεύτερης κατοικίας,

σε εκτάσεις πιθανής ή προσδοκώμενης επέκτασης Βιοτεχνικών Πάρκων και Βιομηχανικών Περιοχών,

σε δασικές εκτάσεις που γειτνιάζουν με εγκεκριμένα σχέδια πόλης,

σε δασικές εκτάσεις που γειτνιάζουν με περιοχές για τις οποίες έχει ήδη συνταχθεί διάταγμα ρυμοτομίας,

σε περιοχές αυθαίρετης δόμησης

(ε) χωρικά : (ως προς ειδικά ποιοτικά/λειτουργικά χαρακτηριστικά της περιοχής)

σε εκτάσεις οι οποίες γειτνιάζουν ή ανήκουν σε περιοχές ιδιαίτερου αισθητικού κάλους,

σε εκτάσεις οι οποίες γειτνιάζουν ή ανήκουν σε παράκτιες περιοχές,

σε εκτάσεις οι οποίες γειτνιάζουν ή ανήκουν σε περιαστικές περιοχές,

σε εκτάσεις οι οποίες γειτνιάζουν ή ανήκουν σε
περιοχές δεύτερης ή παραθεριστικής κατοικίας.